

HEJ förskola!

TEMA:
Lek och skapande

#7 2026

STEM och **STEAM** – vad *är* det?

Upptäck **naturslöjdens kraft**

På geggigt äventyr
Vi bjuder på lekfull övning

Låt barnen våga!
riskfylld lek stärker utvecklingen

NATUR & KULTUR

En tidning från Natur & Kultur

Utmana de äldsta barnen i förskolan

Låt barnen följa med Väpplarna för att med lek och nyfikenhet utforska olika ämnen! Väpplarna utgår från strävansmålen i Lpfö18 och innehåller mängder med lekfulla övningar som utmanar de äldsta barnen inom språk, matematik, naturvetenskap och teknik samt socialt samspel.

Till Väpplarna finns en handledning och lärarwebb med övningar och bildmaterial. Det finns också en arbetsbok till barnen, en fristående högläsningsbok – V som i väpplarna samt en pysselbok.

Missa inte!
Nu finns Väpplarna som handdockor.

Läs mer på nok.se/vapplarna

Hej!

Välkommen till årets nummer av *Hej Förskola!*

Varför behöver barn fart, höjd och pirr i magen? Vad gör den riskfyllda leken så viktig för deras utveckling? Och hur kan skapande ge både lugn, mod och nya sätt att uttrycka sig?

I det här temanumret om **lek och skapande** får du möta många olika ingångar till barnens utforskande. Du får ta del av pedagogers egenproducerade lekmaterial, naturslöjdens stilla fokus och lerspråkets kreativa möjligheter. Vi värmer oss vid en lekbrasa tillverkad av pinnar – ett projekt där fantasi och hantverk möts. Och som en utblick mot förskolor i andra länder besöker vi Svenska skolan i London, där den fria leken får ta plats på svensk mark i Storbritannien.

Vi utforskar även tillsammansskapande, goda vanor, STEM och STEAM och lyfter poesins betydelse för barns språkutveckling. Förhoppningsvis väcker innehållet idéer som stärker leken, öppnar för nyfikenhet och inspirerar till nya skapande stunder i din verksamhet.

God läsning!

Patricia Blomkvist,
Förläggare Natur & Kultur
Läromedel och Akademi

Illustration: Ingrid Flygare

Innehåll

Goda vanor	**4**
Möt illustratören	**5**
STEM & STEAM	**6**
Kreativ övning	**8**
Poesins mångfald	**10**
Förskolegänget	**12**
Bamse	**14**
Skapa utomhus	**16**
Riskfylld lek	**18**
Likvärdig undervisning	**21**
Svenska skolan i London	**22**
Boktips	**24**
Tips	**26**
Hej förskolepedagog	**27**

Hej förskola! #7 2026
Ges ut av: Natur & Kultur
Redaktör: Tess Wallenberg
Grafisk form: Bäck
Omslagsfoto: Shutterstock

nok.se/forskola
För nyhetsbrev: Anmäl dig på nok.se/nyhetsbrev

Vill du kontakta oss och komma med förslag till kommande nummer av tidningen eller har du kommentarer kring något du läst?
Läs mer på nok.se/hejforskola
Facebook: Natur & Kultur Förskola
Instagram: @naturochkultur_forskola

Natur & Kultur
Varje gång du väljer förlaget Natur & Kultur är du med och bidrar till något större. Vi är en oberoende stiftelse som ska göra skillnad i samhället. Förutom att inspirera till läsande och lärande stärker vi röster i det demokratiska samtalet genom priser, stipendier och stöd. **Vi ger ordet till fler**.

Goda vanor utan pekpinnar

AV **TESS WALLENBERG**

Vi vet vad som krävs för att må bra. Vi ska röra på oss, äta klokt, tänka snälla tankar, hantera stress och inte oroa oss för sådant vi inte kan påverka.

Böcker som ingår i boxen: *Roliga rörelser, Snälla tankar, Lugna stunder, Rena händer* och *Goda smaker*

Goda vanor kämpar många vuxna med varje dag. Men hur ser det ut för våra barn? Hur kan vi arbeta med hälsan tillsammans med dem så att det känns enkelt och meningsfullt?

Det var frågan som förskolläraren, föreläsaren och författaren till *Kompisböckerna* Linda Palm ställde sig själv.

> »Vi har ett uppdrag att förmedla och förankra hälsosamma vanor hos barnen, men ibland är det inte så enkelt. Hur arbetar vi till exempel med snälla tankar, roliga rörelser, goda smaker och lugna stunder på barnens nivå?

Frågan resulterade i fem nya *Kompisböcker* där berättelserna tar utgångspunkt i händelser som barnen kan känna igen från sin vardag.

> »Kompisars goda vanor visar vad kroppen och knoppen behöver för att må bra. Jag vill att materialet ska vara enkelt och användbart, något som bjuder in till nyfikenhet, samtal och reflektion. Böckerna blir ett verktyg för att utforska, ställa frågor och skapa ett gemensamt språk kring hälsa och välbefinnande. Ett stöd för både barn och vuxna, och ett sätt att göra hälsoarbetet levande bland barnen.«

Linda Palm

Linda Palm är författare, föreläsare och legitimerad förskollärare med lång erfarenhet av arbete i förskola och skola. Linda har tilldelats priser som Lärkan och Hédi Frieds lärarpris för att hon genom böcker och föreläsningar delar med sig av konkreta tips på ett inspirerande sätt.

Illustrationer: Lisa Afzelius Sollenberg

Hon ger Kompisar liv och personlighet

Hej **Lisa**, du är illustratör till *Kompisar*. Berätta lite om ditt arbete!

AV **TESS WALLENBERG**

Möt illustratören
Lisa Afzelius Sollenberg

»Allt började med vårt första Kompisprojekt, 10 Kompiskort, redan 2009. Sedan dess har det blivit många fler Kompisböcker i serien.

Vi ville använda djurkaraktärer för att på ett lättsamt och tydligt sätt uttrycka olika personligheter. Jag tecknade ett helt gäng med olika djurfigurer som Linda och förlaget fick välja ifrån. Valet av huvudkaraktärer föll på en Kanin och en Igelkott. En liten som kan vara snabb, pigg och glad, vass och stickig ... och en större, lite långsammare, mjuk och go med päls. Båda är känsliga figurer med lämplig anatomi för tydligt kroppsspråk; ögon för samspel med andra, gående på två ben = armarna fria till att göra saker och för att uttrycka känslor. Flera av figurerna från den första skiss-omgången har sedan dykt upp som kompisar runt Kanin och Igelkott; Grävling, Tupp, Älg, Katt m.fl. Och, fler figurer har tecknats till efter hand.

Att använda djur som karaktärer har många fördelar. Djur är kul att rita och måla eftersom de ger stor frihet till egen utformning, så som jag vill se dem. Djur kan genom sina olika utseenden representera olika personligheter och uttrycka förmågor och känslor på ett bättre sätt än människofigurer. De kan vara stora, små, snabba, långsamma, vassa, mjuka, arga, glada, känsliga, eftertänksamma osv. genom sin anatomi och sitt kroppsspråk. Djurkaraktärer blir inte lika könsbundna som om de varit människor, vilket är bra. Våra kompisars namn säger inte något om kön utan bara vilket slags djur de är.

Jag vill att mina figurer ska vara små personligheter som barnen lätt kan identifiera sig med och kanske känna igen sig själva i. För att hjälpa barnen till ytterligare igenkänning har alla karaktärer i Kompisserien fått något mänskligt klädesattribut. Många förskolebarn känner nog vid det här laget igen Kanins blå tröja med vita prickar och Igelkotts gröna byxor med gula blommor.

Jag vet nog inte riktigt var inspirationen kommer ifrån, men jag är förtjust i figurer som kan säga något med sina ögon och sin kropp. Jag brukar provteckna mina figurer tills jag känner att de får liv och personlighet, med eget uttryck för att förmedla någon viss känsla. Vissa figurer funkar inte alls och vissa kommer mera tydligt till liv. Blicken är nog det viktigaste för kontakt och samspel mellan karaktärer.

Jag har alltid tyckt om att lära ut, att motivera och inspirera. Jag är utbildad illustratör och formgivare på Konstfack, men har också en lärarutbildning. Under många år har jag, parallellt med illustration och formgivning, arbetat som bildlärare i skolan. Mina erfarenheter därifrån har nog kommit till nytta i det pedagogiska tänket som behövs då man jobbar med läromedel.« •

Från skiss till färdigt uppslag.

AV **THÉRÈSE REIMER**

STEM & STEAM – vad handlar det om?

Nyfikenhet, experimentlusta och mod att våga upptäcka är några av de viktigaste byggstenarna i STEAM-begreppet. När barnens förundran och lekfulla utforskande får stå i centrum kan flera ämnen vävas samman i en och samma process och lärandet blir både meningsfullt och kreativt.

STEAM handlar om att låta barnens nyfikenhet möta både estetik och teknik. I stället för att dela upp ämnena väver man samman naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap, estetik och matematik i en gemensam process. När barnen får utforska med hela kroppen och alla sinnen blir lärandet både kreativt och meningsfullt.

I förskolans vardag kan STEAM synas i bygglek, skapande, konstruktioner och enkla experiment. Barnen får prova idéer, testa hypoteser, upptäcka orsak och verkan och hitta nya lösningar när något inte fungerar som de tänkt. Genom att kombinera fantasi med tekniska färdigheter utvecklar de också samarbete, kommunikation och förmågan att lösa problem tillsammans.

STEAM blir på så sätt ett lekfullt sätt att tänka, där barnen får använda både händerna och kreativiteten för att förstå världen och skapa något nytt.

Varför är A:et så viktigt i STEAM?

»STEM-begreppet introducerades tidigare än STEAM-begreppet. STEM har ett starkare fokus på tekniska färdigheter, fakta och logiskt tänkande. Där finns ett fokus att utbilda inom naturvetenskap och teknik för att lösa specifika problem, speciellt inom ingenjörssfären.

A:et i STEAM står för Arts, det vill säga estetiska uttryckssätt som bild, dans, drama och musik. Ämnen som traditionellt är förknippade med kreativitet och gränsöverskridande tänk. A:et inbegriper också estetiska lärprocesser, hur vi kan använda oss av de estetiska ämnena för att förstå andra ämnen som till exempel matematik, teknik och naturvetenskap. A:et får oss att tänka utanför boxen och hitta svar där vi inte trodde de fanns.

I de estetiska uttryckssätten kan vi uttrycka känslor, erfarenheter och upplevelser som inte alltid täcks in av orden. Där ryms såväl starka känslor som medmänsklighet, inlevelse, igenkännande, förståelse och en känsla av att bli berörd. Uttryck som gör intryck och ger avtryck oss människor emellan.

Barn möter dagligen mängder av intryck i form av ord, ljud och bilder. Med STEAM får de utforska och uttrycka sig genom estetiska och tekniska språk, och utvecklar samtidigt förmågan att förstå, tolka och påverka de budskap som omger dem.«

Hur kan vi rusta våra barn för en komplex framtid?

»Förmågan att kunna samarbeta med olika kompetenser för att hitta kreativa lösningar på problem som vi står mitt i är ett sätt att ingjuta hopp i barnen på ett praktiskt och konkret sätt. Där kan barnen själva uppleva att olikheter verkligen berikar. Att också ha en förmåga att se ett problem ur olika synvinklar breddar möjligheten till att lösa dem med hjälp av såväl kunskap som kreativitet. Känslan av att allt är möjligt – det är vad vi kan kalla superkrafter!«

»Förundran kan bli det avstamp som sätter lärandet i rörelse – där en tanke leder vidare till nästa och nya dörrar öppnas. När barnens intressen och lekfulla utforskande får stå i centrum kan de upptäcka samband, se mönster och väva ihop olika ämnen till ett helhetsperspektiv.«

Illustration: Eva Tuvhav Gullberg

Genus och STEAM – att öppna dörrar för alla barn

»Om STEAM ska öppna för ett brett och innovativt sätt att tänka behöver vi också utmana de könsnormer som begränsar barn. Teknik och estetik framställs ofta som motsatser – precis som stereotypa idéer om vad som är ›manligt‹ och ›kvinnligt‹. I förskola och skola kan vi synliggöra dessa normer och arbeta aktivt för att inkludera alla, bland annat genom att lyfta förebilder som visar att teknik kan se ut på många olika sätt.

Ett av mina favoritexempel är Simone Giertz, en svensk uppfinnare som gör ›världens sämsta robotar‹. Hon har den tekniska kunnigheten men vågar utmana med lekfullhet och kreativitet att testa, misslyckas och testa igen. När vi breddar bilden av vad teknik är och vem den är till för, ökar också chansen att framtidens uppfinningar formas av fler erfarenheter – inte minst tjejers.

Förundran kan bli det avstamp som sätter lärandet i rörelse – där en tanke leder vidare till nästa och nya dörrar öppnas. När barnens intressen och lekfulla utforskande får stå i centrum kan de upptäcka samband, se mönster och väva ihop olika ämnen till ett helhetsperspektiv.«•

Eva Tuvhav Gullberg

Eva Tuvhav Gullberg har erfarenhet som förskollärare, ateljerista och projektledare för Skapande skola. Eva är konstnär och har en universitetsutbildning inom bland annat digitala och estetiska processer.

Pratar du lerspråket?

Det finns många gemensamma drag mellan uppfinnaren, forskaren, ingenjören, konstnären och barnet: kunna se möjligheter, vara kreativ och flexibel, och testa något nytt utan att veta vad utgången ska bli.

Olika material lockar fram olika fantasier och förmågor inom oss. Barnen behöver därför få möjlighet att lära känna en mångfald av material. Materialen behöver finnas tillgängliga för barnen så att de kan återknyta och fördjupa lärandet om dem, och bli mer och mer skickliga på att uttrycka sig med dem. Precis som med det talade språket kan vi utveckla vår kommunikation i de tysta språken. Lerspråket är ett av de sinnliga estetiska språken vi kan uttrycka oss på.

Lera är ett mångsidigt och flexibelt material som erbjuder motstånd. Det formar sig lätt i våra händer och kan förvandlas till något nytt på en sekund. Lera lockar fram lugn, fokusering och kraftfullhet. Det är ett naturligt material som kan återanvändas gång på gång. →

Prova en **lekfull övning**

Prova en kreativ utmaning
På geggigt äventyr

Med lera kan vi utmana barnen i såväl sinnlighet som digitalitet och i den här utmaningen får barnen skapa, forma, språka, återvinna – lerans möjligheter – form, sinnlighet, kommunikation och elektricitet.

Syfte
Att barnen ska undersöka materialet lera på flera olika sätt och på så vis få en överblick av lerans olika egenskaper och möjligheter, samt upptäcka ny kunskap inom exempelvis estetik, teknik, språk och naturvetenskap.

STEAM-fokus
Naturvetenskap
Lerans uppkomst och egenskaper, hållbarhet och kretslopp, kan leda elektricitet i blött tillstånd.

Teknik
Att förstå vad som leder ström med hjälp av Makey Makey. Med leran undersöker barnen stabilitet, balans och form.

Estetik
Att skapa med lera utifrån barnens egna uttryck och fantasi, berättande.

Matematik
Proportioner i figuren: längd, vikt, storlek, antal.

Lärverktyg
Lera – lergodslera eller stengodslera
Lerskärare
Naturmaterial som blommar, växtdelar, små pinnar
Makey Makey
Hammare
Hink
Vatten
Bomullstyg eller gipsplatta
Lärplatta
Kamera

Ord och begrepp
Lerskärare
Ett verktyg att skära lera med, gjord av ståltråd och två trähandtag.

Tumma
Att forma lera genom att trycka in tummen i en rund lerklump.

Ringla
Att knåda lerkorvar och lägga dem ovanpå varandra för att bilda ett kärl.

Gör så här

Vi gör det i fyra steg. Varje steg kan göras flera gånger och vid olika tillfällen. Lyssna och ge barnen möjlighet att undersöka och experimentera för att sedan utveckla sina hypoteser och tankar. Dokumentera och reflektera tillsammans med barnen efter varje steg.

Steg 1
Lära känna

Förbered så att barnen får var sin klump lera som är lagom stor för att rymmas i deras händer. Låt barnen klämma och känna, lukta och trycka, plocka isär och undersöka leran.

Steg 2
Form och språka – formspråk

Be barnen forma leran till ett djur de aldrig sett. Förutom lera, plocka fram naturmaterial som de får använda för att utforma djuret. Ställ upp djuren och be barnen berätta om sina djur.

→ Vad heter djuret?
→ Var bor det?
→ Vad är det bra på?
→ Vad känner djuret rädsla för?
→ Hur låter djuret?

Reflektera över formspråket, till exempel om djuret har väldigt stora öron säger det något om djurets egenskaper att kunna lyssna.

Steg 3
Koppla till Makey Makey

Koppla vart och ett av djuren till Makey Makey och låt barnen spela på djuren.

Ett nästa steg kan vara att barnen får skapa egna ljud till djuren med hjälp av programmet Soundplant på datorn. Reflektera tillsammans med barnen över varför det går att spela på djuren.

Tips!
Se inspirationsfilmen *Spela på lera med Makey Makey* av Eva Tuvhav Gullberg på Youtube.

Steg 4
Återvinn

→ Låt leran torka.
→ Slå sönder de torra delarna med en hammare eller en sten.
→ Häll vatten över så vattnet precis täcker leran.
→ Lyssna hur det låter när leran suger åt sig vattnet!
→ Låt stå över natten.
→ Rör runt till en jämn massa.
→ Häll över på en gipsplatta. Det funkar också med ett bomullstyg på betonggolv eller dylikt utomhus sommartid.
→ Låt stå över natten.
→ När leran är lagom fuktig rulla ihop den till klump.
→ Återanvänd.

Tips!
Se filmen *Mera lera – återuppliva* av Eva Tuvhav Gullberg på Youtube, om hur du kan återvinna lera.

Inspiration

För pedagoger

→ Läs boken *The Organic Artist for kids* av Nick Neddo som inspirerar till ett kreativt skapande av verktyg och material som att tillverka egna penslar och färger från naturen.
→ Titta på filmen *Mera lera – sinnena* om att skapa lavendellera och annat av Eva Tuvhav Gullberg på Youtube.
→ Läs boken *Estetiken i praktiken* av Eva Tuvhav Gullberg.

För barnen

Läs bilderböckerna *Djur som ingen sett utom vi* av Ulf Stark och Linda Bondestam och *Vem ser Dim?* Av Maria Nilsson Thore.

Från killikill till världslitteratur – poesins plats i barns språkutveckling

AV **TESS WALLENBERG**

Poesi kan vara en dikt, en sånglext, en ramsa, en vers. Den kan vara vacker eller ful, lång eller kort, gammal eller alldeles nyskriven, glad eller sorglig. Den finns inte alltid på boksidorna, utan även vid skötbordet eller i det tröstande omsorgsspråket.

Ulf Malmqvist

Poesi är en ofta förbisedd resurs i förskolans undervisning, men spelar en viktig roll för barns språk och kommunikationsutveckling. Vad säger egentligen läroplanen? Vad säger forskningen? Vad säger Lennart Hellsings svärfar? Vi frågade Ulf Malmqvist, författare till *Poesins mångfald och möjligheter*.

Vad säger läroplanen?

»Den reviderade läroplanen för förskolan betonar att barnen ›ska få lyssna till högläsning och ges möjlighet till delaktighet genom att samtala om texter och bilder.‹ Den här formuleringen omfattar alla typer av texter, både skönlitterära texter och faktatexter. I förskolan är den berättande bilderboken den skönlitterära genre som dominerar och som barnen förhoppningsvis får tillgång till varje dag, både genom planerad och spontan högläsning. Poesin däremot intar inte samma självklara plats i utbudet trots att den ger så fantastiskt goda möjligheter till innehållsrika text- och bildsamtal. För det är ju så med poesi, att väldigt mycket av innehållet ryms mellan raderna. För att få syn på det innehållet måste man samtala och utforska tillsammans. Dessutom framhåller förskolans läroplan att barnen ska få möjlighet att leka med ord och där kommer väl verkligen poesi och ramsor väl till pass tänker jag.«

Illustration: Shutterstock

Vad säger forskningen?

»Forskningen ger belägg för att det aldrig är för sent att börja läsa poesi för barnen, men heller aldrig för tidigt! Studier visar att fostret både hör och upplever moderns röst och språkrytm. Bland annat finns det en amerikansk studie där sex kvinnor fick läsa högt för sina foster. De fick läsa en rimmad, rytmisk vers av Dr. Seuss: *The cat in the hat*. Efter förlossningen kunde barnen genom en snillrik anordning suga på en napp i en viss rytm och därmed sätta i gång en banduppspelning där moderns röst läste versen. Sög de i en annan rytm läste modern upp en annan bandinspelad vers, som dock saknade rim och hade en annorlunda rytm. Det visade sig tydligt att de nyfödda barnen valde Dr Seuss rytmiska, rimmade vers. Så det finns liksom ingen anledning att vänta med poesin.«

Vad säger Lennart Hellsings svärfar?

»En svensk motsvarighet till Dr Seuss vers The cat in the hat skulle kunna vara en dikt av Lennart Hellsing. Hans rytmiska verser med sitt fantastiska persongalleri bjuder verkligen upp till en språklig dans. Hans svärfar ställde sig däremot lite frågande inför versen om ›Herr Gurka‹: ›Vad menar du med att han dansar, har han fötter, eller?‹ Lennart Hellsing svarade lakoniskt på frågan: ›Sånt där ska man inte börja analysera. Och barn förstår inte ens frågan‹. Sant och riktigt. Poesin kan förtrolla världen om vi tillåter oss förtrollas. Men den kan också förtydliga världen, om vi tillåter oss att stanna upp och närsynt betrakta den med poetens blick.«•

Poesi tar språktrappan i 5 steg

***Språktrappan* är en modell som belyser barnets språkutveckling i fem steg. Den skapades av två språkforskare och ger en god bild av de olika steg som barnet tar i sin språkutveckling. I min bok ger jag exempel på hur just poesin både kan stötta och utmana barnet på alla de olika trappstegen; från funktion, innehåll och form till språklig medvetenhet och läsa/skriva. Det börjar redan med täramsorna på skötbordet och bär hela vägen till låtsasskrivningen av japanska skrivtecken som illustration till en haikudikt.**

Lilltåa, Tåtilla, Tillerosa, Baggfrua och Gubben Stor!

(Trad. täramsa från Härjedalen)

Illustrationer: Shutterstock

AV **TESS WALLENBERG**

Högläsningen som ger barnen en röst

Det är förmiddag på Stora Sköndals förskolor i Tollare. Några barn samlas tätt intill förskolläraren Ellen. En bok ligger uppslagen i hennes knä. Snart är alla med.

»Vad tror ni händer när Lo kommer och vill ha Kikos traktor?« frågar hon.

Händer räcks upp. Någon svarar direkt. En annan tänker länge innan orden kommer. Samtalet är i gång. Här är läsningen inte en paus i dagen. Den är en del av arbetet med att förstå sig själv och andra. Ellen läser inte bara högt. Hon läser med barnen. Hon stannar upp i berättelsen. Bjuder in barnen till samtal. Pekar på en bild. Väntar in barnens tankar.

»Varför blev Kiko ledsen?«
»Har ni varit med om något liknande?«

Barnen fyller i, avbryter, undrar. Någon kopplar till en händelse på gården. En annan funderar på hur det kunde ha slutat annorlunda. Det är dialogisk högläsning – ett arbetssätt där samtalet är det viktigaste och där barnen är aktiva och för dialoger. Läsningen är en del av arbetet med att förstå sig själv och andra och en medveten del i det dagliga värdegrundsarbetet.

»Att arbeta medvetet med värdegrund som vi gör har gjort att vi verkligen ger barnen en undervisning av kompetenser som är viktiga här och nu men även vidare ut i livet. Barn behöver få verktyg för att förstå både sig själva och andra. Vi lägger stor vikt vid att barnen ska lära sig att lyssna men även kommunicera. Vi vill att de ska känna sig delaktiga och veta att deras röst är viktig. Vi lyssnar på barnen både verbalt och genom deras kroppsspråk.«

Ett verktyg i värdegrundsarbetet är den skönlitterära serien *Förskolegänget* som Ellen, tillsammans med illustratören och barnboksförfattaren Ingrid Flygare har arbetat fram. Nu är det utgivet som läromedel. I böckerna får vi följa förskolebarnen Kiko, Ted, Fia, Lo, Rami och Maja samt pedagogerna Sissi och Pim. Tillsammans möter de olika vardagsdilemman och använder olika strategier för att lösa dem. Arbetssättet har varit en viktig del av Ellen och hennes

kollegors arbete under flera år. Böckerna utgår från de fem demokratibegreppen stopp, byta, tillsammans, vänta och låna.

»Läsningen vävs in i det dagliga arbetet och anpassas efter barngruppens behov. Den kan ske i samlingar, i mindre grupper eller spontant under dagen, böckerna finns alltid nära till hands så att barnen kan ta initiativ själva. Med hjälp av *Förskolegänget* får barnen inte bara höra berättelser. Den dialogiska högläsningen ger också verktyg att förstå sin vardag – och varandra. Illustrationerna blir ett viktigt stöd, de förmedlar så många känslor som barnen har lätt att ta till sig och reflektera kring. Även de barn som ännu inte är så verbala, visar med gester och pekar för att göra sin röst hörd.«

»När barnen märker att vi lyssnar på riktigt, vågar de också dela med sig mer.«

När lässtunden är slut fortsätter berättelsen. På golvet intill plockas pinndockor fram. Snart är leken i gång. Barnen återskapar scener ur boken. De testar nya sätt att göra. Byter roller. Medlar med varandra. En konflikt uppstår. Någon blir arg. Det stannar upp.

»Hur gjorde de i boken?« hörs en röst.

Barnen provar igen.

»Arbetet ger resultat över tid. Det märks i hur barnen är mot varandra. Det är en så otrolig vinning när barnen blir mer medvetna om varandra, om sina – och andras behov. Jag kan se att barnen inte längre förväntar sig att vi vuxna är de som bestämmer hur olika konfliktsituationer ska lösas. Barnen kan självklart behöva stöttning med vilken strategi som kan vara hjälpsam men själva lösningen medlar och kompromissar barnen fram själva. Jag kan se att arbetssättet ger ett vi-perspektiv, de tycker ofta att det är tråkigt med strategin att vänta på sin tur men då blir deras lösning ofta att göra tillsammans.«•

Ellens tips för den som vill börja arbeta på liknande sätt:

1. Välj ut en av böckerna ur *Förskolegänget* och börja med den strategin.
2. Skapa ett gemensamt arbetssätt i arbetslaget.
3. Låt barnens tankar styra samtalen.
4. Fördjupa arbetet med hjälp av *Förskolegängets handledning*.

Det behöver inte bli perfekt från början. Det viktiga är att komma i gång och utveckla arbetet tillsammans.

Genom arbetet med *Förskolegänget* utvecklar barnen både språk och sociala färdigheter.

- Sätta ord på sina känslor.
- Våga uttrycka tankar och åsikter.
- Bli bättre på att samarbeta och lyssna på varandra.

Hur kan man säga och visa stopp? Ellen och barnen provar.

Bamse gör det svåra enkelt

AV **THÉRÈSE REIMER**

Hej, **Karin Persson Gode**, författare till serien *Utforska med Bamse*.

Berätta, varför tycker du att Bamse är så bra på att väcka barns nyfikenhet?
Bamse som figur är både klok och intresserad av att förstå vad som händer och varför det händer, vilket gör att han frågar när han inte förstår och tar reda på sådant han behöver veta. Det är bra egenskaper som alla behöver öva sig på att använda! Bamses styrka ligger även i att han är så snäll vilket gör att även Lille Skutt, som ju är en ganska rädd liten kanin, vågar vara med och vara hjälte, lösa saker och följa med på äventyr – och det tycker jag är viktigt.

Vad tycker du gör Bamse till en trygg figur att utforska tillsammans med?
»Bamse vet vad han kan och när han behöver ta hjälp av sina kompisar. Eftersom Bamse blir stark av att äta dunderhonung kan han hjälpa alla som får problem. Samtidigt är han snäll och tillitsfull, och därför ser han till att även Vargen – som ju en gång i tiden var världsmästare i elakhet – får vara med och hjälpa till med hästen Billy Boy. Genom det börjar Vargen sakta vända och bli snäll han också.«

Hur väcker vi barns nyfikenhet på naturvetenskap redan i förskolan?
»Ett av de bästa sätten att väcka barns intresse för naturvetenskap är att utgå från läroplanens mål om att låta barnen utforska olika fysikaliska fenomen och kemiska processer. Genom att plocka fram enkla experiment som barnen får prova skapas naturliga tillfällen för upptäckande och samtal. Som vuxen behöver man vara aktiv i utforskandet och visa sin egen nyfikenhet inför vad som händer i experimenten. När barnen ser att vi vuxna också undrar, förvånas och vill förstå, blir lärandet både lekfullt och engagerande.«

Barns nyfikenhet kan också väckas genom att vi benämner och pratar om naturvetenskapliga fenomen som dyker upp i deras dagliga aktiviteter. Det kan handla om hur håret fladdrar när man åker rutschkana, varför snön smälter i solen eller varför bilar rullar snabbare i nedförsbacke än på plan mark. Genom att sätta ord på naturvetenskap som visar sig i barnens egen vardag får de syn på det som händer runt omkring dem och börjar ställa egna frågor. Då kan intresset växa för att utforska sådant som vad luft egentligen är, eller varför mjölk och vatten ser ut att ha löst sig i varandra när de blandas – och plötsligt har man skapat spökvatten.«

Vilka aktiviteter är bra att börja med?
»När barn får möta kemi och fysik redan i förskolan utvecklar de ett naturvetenskapligt sätt att tänka. Det kan handla om att utforska ljus och skugga, testa vad som flyter eller sjunker eller bygga en enkel ballongbil. Genom sådana aktiviteter får barnen erfarenheter som gör naturvetenskap begripligt, roligt och nära deras egen vardag.

Magnetism är ett väldigt tacksamt område att arbeta med i förskolan. Fenomenet är tydligt och lätt för barnen att förstå: saker är magnetiska eller inte, fastnar eller inte, går att lyfta eller inte. Det gör att utforskandet kommer i gång direkt och att barnen snabbt börjar ställa egna frågor.

Och visst väcker det nyfikenhet när man funderar över hur stark en magnet egentligen måste vara för att kunna lyfta en hel katt!«•

Karin Persson Gode

Utforska kemiska processer:

Utforska fysikaliska fenomen:

Naturslöjd skapar lugn och tilltro

AV **THÉRÈSE REIMER**

När barn sågar, täljer och slipar händer det något mer än att en pinne blir till en trollstav. Självkänslan växer, tempot sjunker och världen blir begriplig genom handens arbete. I den här intervjun berättar författaren Lina Karlström varför naturslöjd är ett värdefullt inslag i förskolan — och hur alla pedagoger kan börja redan imorgon.

Du beskriver hur slöjd stärker barns tilltro till sig själva. På vilka sätt märker du att barn växer genom att arbeta med händerna?

»›Jag kunde!‹ ropar barnen ofta när de äntligen sågat av den där träbiten som de kämpat länge med. De märker att de kan, även när det är svårt. Den lilla träbiten som de arbetat med kan nu bli något roligt eller vackert — något de själva kan bearbeta vidare.

Att såga, slipa och tälja ger barn en konkret upplevelse av att kunna ta ett råmaterial, som en pinne, och förändra det med hjälp av handverktyg och sina egna händer. Deras idé får fysisk form. Genom slöjden får barnen en stark känsla av att vara kreativa, skapande och kompetenta människor.«

Vad är det med långsamma processer och handens arbete som kompletterar dagens digitala vardag i förskolan?

»Det handlar mycket om tempot. Stressar vi i slöjden blir resultatet sämre och risken för skador ökar. Slöjdens långsamma rytm hjälper oss att landa, både barn och vuxna. Att hela handen får arbeta stärker dessutom hjärnan. Handen är ett känselorgan, och vi lär oss genom att känna, hålla, lyfta och trycka. Genom handen och våra sinnen förstår vi världen bättre; den blir mer begriplig. Tänk bara på hur vi använder händerna när vi väljer kläder i en butik — vi känner på tyget för att förstå om vi vill ha det. Handen är central för hur vi upplever och tar in vår omgivning.«

Vad gör utomhusmiljön så tacksam för slöjdande tillsammans med barn?

»För det första erbjuder utemiljön ofta större ytor än inomhus, vilket gör det lättare att hantera verktyg på ett säkert sätt. Många förskolor saknar idag snickarrum, och ateljéer är inte alltid anpassade för att spänna fast grenar eller arbeta med handverktyg.

Även ljudnivån spelar roll. Att hamra, såga och slipa utomhus är betydligt trevligare än i ett trångt rum där ljudet studsar. Och så finns det förstås något magiskt i att sitta under ett stort träd eller på marken och slipa en träbit eller tälja en egen trollstav — med vinden i håret och fågelkvitter i luften.«

Kan du ge exempel på ett slöjdprojekt som brukar bli en favorit hos barnen?

»Ett mycket enkelt och uppskattat projekt är lekbrasan. Den består av avsågade pinnar som målas i rött, orange och gult och sedan läggs i en hög. Och så — tadaa! — är lekbrasan klar.

Barnen leker med den hur länge som helst. De grillar korv, värmer varm choklad, lagar mat, leker camping och utflykt.«•

Lina Karlström

Lina Karlström är förskollärare med mångårig erfarenhet av utomhuspedagogik. Hon är en uppskattad fortbildare inom stationsbaserat arbetssätt och har vunnit pris för sin förmåga att väcka barns nyfikenhet i naturen.

Lina Karlström

Tips för att komma i gång med naturslöjd:

- Välj grenar i mjukare träslag, som björk eller hassel.
- Lär känna verktygen själva innan ni låter barnen prova. Börja enkelt: slipa med sandpapper eller tälj med potatisskalare – det brukar barnen älska.
- Låt det ta tid. Avsätt gärna en förmiddag eller två i veckan så att ni hinner arbeta i lugn och ro.

Varsågod!
Lekbrasan

Bygg en lekbrasa av avsågade, slipade och målade pinnar, där barnen kan leka att de grillar marshmallows eller värmer varm choklad.

Detta behövs:

- Pinnar
- Snickarbänk eller bord med tvingar
- Fogsvans och/eller japansk handsåg
- Potatisskalare
- Slippapper
- Färg och pensel

Gör så här

Fäst pinnarna i snickarbänken eller med hjälp av tvingar och såga av dem i lämplig storlek. Ta fram potatisskalare och tälj av barken på pinnarna. Slipa dem därefter med slippapper så de blir behagliga att hålla i. Måla pinnarna i rött, orange och gult. Ett tips är att förvara braspinnarna i en uppmärkt tygpåse. På så sätt blir det enkelt för barnen att hitta braspinnarna och att kunna plocka undan dem, då de har en tydlig förvaringsplats.

Barn behöver fart, höjd och pirr i magen

AV **THÉRÈSE REIMER**

Melika Ilanto och Xinga Li är aktuella med boken *Riskfylld lek – rörelseförståelse, självtillit och motorik* som utkommer i höst.

Xinga Li

Xinga Li är arkitekt specialiserad på rörelsefrämjande miljöer. Han arbetar med att designa platser där barns verkliga beteenden – hur de rör sig, testar och interagerar – får styra utformningen.

Melika Ilanto

Melika Ilanto är förskollärare, pedagogista och utbildningsstrateg med magisterexamen i förskoledidaktik. Hon har över 20 års erfarenhet av att utveckla miljöer som främjar barns lek och utforskande.

Barn behöver fart, höjd, pirr i magen och möjligheter att pröva sina gränser. Det menar Melika Ilanto och Xinga Li, som tillsammans utbildar pedagoger i hur riskfylld lek kan bli en naturlig och trygg del av förskolans vardag. Här delar de sina viktigaste insikter om hur miljöer kan utformas, hur arbetslag kan stärka varandra och varför barns risktagande är en nödvändig del av utvecklingen.

Xingas 5 bästa tips för att planera en lekmiljö

1 Utgå från barnets perspektiv

»Vi vuxna behöver skifta ›mind-set‹ och se miljön genom barnens ögon. När barn söker sig till staket, hustak eller andra platser är det inte *trots* – det är signaler om vilka utmaningar de saknar. Miljön måste ge dem något att utforska.«

2 Fånga lekens drivkrafter

»Barn behöver fart, höjd, verktyg och möjlighet att testa sina gränser. ›Skojbråk‹ och kamplek hjälper dem att förstå dynamik, avstånd och känsloreglering. Leken är både en rättighet och en motor för utveckling – fysisk, social och emotionell.«

3 Skapa variation i utmaningsnivåer

»Gården behöver inte delas upp efter ålder. Barn använder samma miljö på olika sätt beroende på utvecklingsnivå. En sten kan vara något att klättra upp på för de yngsta – och något att hoppa från för de äldre.«

4 Låt miljön möjliggöra lek

»Strukturer och material ska bjuda in till utmaningar på ett genomtänkt och ansvarsfullt sätt. Säkerhet och lekmöjligheter ska inte stå i konflikt – de ska samspela.«

5 Gör en balanserad riskbedömning

»Se både riskerna och nyttorna. Arbetslaget behöver prata om vilka platser man själv känner sig trygg i. Den vuxne som är närvarande i leken ska se lekvärdet – inte bara ›vakta‹.«

Hur kan förskolor utveckla verksamheten utifrån riskfylld lek?

Melika och Xinga lyfter vikten av ett gemensamt språk i arbetslaget.

»• Vad menar vi med riskfylld lek?
• Vilka risker ser vi – och vilka positiva konsekvenser?
• Vad händer om vi stoppar leken här och nu?
• Vad händer om vi låter den fortsätta?
• Arbetet behöver vara systematiskt, reflekterande och långsiktigt.«

»Vi vill höja statusen för leken och värna om barns rätt till lek och rörelse. Den är central för barns fysiska, emotionella och kognitiva utveckling.«

Hur stärker arbetslaget varandra?

»Pedagoger tenderar att kategorisera lek som ›högljudd‹ eller ›lugn‹. Här behövs ett skifte:
›Snälltolka‹ den högljudda leken.
Fråga: ›Vad är det ni leker?‹
Utgå från: ›Vad försöker barnen utforska?‹.«

Varför är risktagande nödvändigt?

»Barn utvecklar sin kroppskontroll, sin omdömesförmåga och sin känsloreglering genom att pröva, testa och utmana sig själva. Barnet stärks i sin tillit till sina egna förmågor. Att undvika risker helt gör barnen mindre rustade – inte mer skyddade.«•

Fotograf: Samuel Wendelius

Riskfylld lek – en nödvändig del av barns utveckling

AV **THÉRÈSE REIMER**

Hur kan förskolan skapa lagom utmaningar som stärker barns mod, omdöme och självständighet?

Riskfylld lek är inte farlig – den är nödvändig. Forskning visar att barn utvecklar mod, omdöme och kreativitet när de får möta lagom utmaningar. Ändå råder en stark säkerhetsfixering i många förskolor. Här berättar Emelie om varför riskfylld lek behöver få en självklar plats i undervisningen, särskilt för de yngsta barnen.

Riskfylld lek – en motor för utveckling

»När barn får klättra, balansera, springa fort och prova nytt stärks deras kreativitet, mod och förmåga att bedöma situationer. De tränar på att hantera ›tänk om-scenarier‹, reglera känslor och hitta lösningar i stunden. Barn föds inte med färdigheter – de behöver erfarenheter. Blir vi vuxna alltför riskundvikande riskerar vi att hämma både nyfikenhet och motivation.«

Varför de yngsta behöver utmaningar

»Upp till 85 % av hjärnans utveckling sker före sex års ålder, och de största sprången sker redan under spädbarnstiden och i 1–2-årsåldern. Därför är de yngsta barnens lek och vardag i förskolan avgörande. När små barn får utforska höjd, fart och balans utvecklas både hjärnans struktur och deras förmåga att kommunicera, tänka flexibelt och reglera känslor. Trots detta placeras ofta de mest erfarna pedagogerna hos de äldre barnen – men grunden läggs långt tidigare.«

Så kan riskfylld lek bli en del av undervisningen

»Trots god kunskap om riskfylld lek styrs beslut i vardagen ibland av oro, yttre påbud eller rädsla för vårdnadshavares reaktioner. Forskningen visar att barns utveckling stärks när motorik, nyfikenhet, humor och tänkande får möta lagom risker. När hela kroppen aktiveras skapas erfarenheter som sätter sig – i både kropp och tanke. Pedagogens uppdrag är att stötta barnet i att utveckla tilltro till sin egen kropp, sitt omdöme och sin kommunikativa förmåga. Miljön, materialen, kompisrelationerna och en lekmedveten pedagog är avgörande för progressionen. Ofta sker detta i stunden, i den improviserade undervisningen där leken öppnar dörrar till mod och utforskande.«

När jag blir häxan på gården

»Barnen springer runt och kastar blickar mot mig. De vill bli jagade – de vill bli lekta med. Jag försöker läsa av: är det den farliga häxan de efterfrågar idag, eller den busiga?

Jag kniper ihop ögonen, kröker ryggen och vässar låtsasklorna. ›Nu ska det bli gott att äta små barn…‹ väser jag och tar ett språng framåt. Barnen flyr över gården under skrik och skratt. Jag jagar, men med lyhördhet i varje steg. Kollegan möter min blick – en snabb signal om att följa barnens reaktioner. I det här ögonblicket ryms allt: mod, fantasi, känsloreglering, samspel och den där lagom kittlande risken som gör leken levande.« •

Emelie Westberg Bernemyr

Emelie är adjunkt och licentiat vid förskollärarprogrammet på Stockholms universitet samt undervisningsnära stöd inom Samverkan för bästa skola. Emelie har även 10 års erfarenhet av att fortbilda yrkesverksamma i förskola, anpassad skola och fritidshem genom Barnkompetens Akademi. Hennes föreläsningar, handledningar, seminarier och workshops sammanflätar teori och praktik. Hon har även en bakgrund som förskollärare och pedagogisk utvecklare.

Tillsammansskapande — som grund för likvärdig utbildning

AV **THÉRÈSE REIMER**

Att skapa likvärdig undervisning i en verksamhet där personalen har olika utbildningsbakgrund kräver både tydliga strukturer och ett medvetet, relationsorienterat ledarskap. Genom att arbeta tillsammans, dela perspektiv och bygga en gemensam pedagogisk grund strävar vi efter att skapa förutsättningar för att varje barn möter en trygg, lyhörd och lärande vuxen oavsett titel.

Cecilia Rydell

Cecilia Rydell arbetar som biträdande rektor och har en lång erfarenhet som pedagogisk ledare och förskollärare.

Tillsammansskapande och kollegial utveckling

»I en verksamhet där kompetenser och utbildningsbakgrunder varierar behöver vi aktivt bygga en gemensam förståelse för uppdraget. På vår enhet gör vi detta genom nätverksträffar för alla barnskötare, ledda av mig som biträdande rektor. Syftet är att skapa en trygg arena för reflektion, kunskapsutbyte och professionell utveckling.

Som stöd använder vi bland annat en serie i självledarskap från Förskoleforum. Den hjälper oss att utveckla reflektionsvana, stärka yrkesidentiteten och synliggöra hur varje medarbetare bidrar till barnens lärande. Reflektionsförmåga tar tid att bygga – därför arbetar vi långsiktigt, systematiskt och med stor respekt för varje deltagares perspektiv.«

Reflektion som professionell grund

»Reflektion är en central del av undervisningen. Genom att stanna upp, formulera tankar och lyssna på varandra skapar vi en gemensam förståelse för vad undervisning är och hur den tar form i vardagen. Alla ska känna att deras röst är viktig och att deras erfarenheter bidrar till helheten.«

Leken som språklig och likvärdig ingång

»Vi arbetar även med ett gemensamt tema, *Leken ger språket vingar*, som tydliggör hur leken bär språkutvecklingen. Genom att koppla ord, berättelser och text naturligt till barnens skapande skapar vi en likvärdig ingång till språket för alla barn. Vi utgår hela tiden från frågan: ›Vad försöker barnet visa mig?‹«

Relationens kraft i undervisningen

»Relationen är grunden för allt lärande. Barnets dag på förskolan vilar på mötet med vuxna som ser, lyssnar och skapar trygghet. Dokumentation är ett viktigt verktyg, men den får aldrig ta över omsorgen eller relationen. Som pedagogiska ledare betonar vi att dokumentationen ska synliggöra barnets lärande: vad barnet kan, hur barnet lär och vilka möjligheter som öppnas. Fokus ligger på att stärka barnets upplevelse av att lyckas — genom hela dagen.«

Miljön som pedagog – och pedagogen som miljö

»Vi utgår från att miljön är en aktiv pedagog, och att pedagogerna i sin tur är en del av barnens miljö. Barnen skiljer inte på förskollärare, barnskötare eller vikarie; de möter en viktig vuxen. Därför arbetar vi med att stärka all personals yrkesidentitet och förståelse för sin roll i barnets lärprocess.«

Strukturer som skapar likvärdighet

»För att skapa likvärdighet arbetar vi med tydliga och förutsägbara strukturer:

- Arbetslagen möts varje vecka, där förskolläraren leder mötet och ansvarar för planeringen.
- Alla ges tid för reflektion, och vi använder metoden ›laget runt‹ för att säkerställa att varje röst hörs.
- Reflektionsvana tränas aktivt, eftersom den är central för att utveckla undervisningen tillsammans.
- Dokumentationen hjälper oss att se samband mellan undervisning, utbildning och omsorg – och att förstå barnets hela dag som en sammanhängande lärprocess.«•

Likvärdighet i praktiken – när relationen bär

I slutändan är det relationen som bär undervisningen. Det är i mötet mellan barnet och den vuxne som lärandet tar form, oavsett titel, utbildning eller erfarenhet. När vi delar ett gemensamt förhållningssätt, när vi ser oss själva som barnets viktiga vuxna och när vi bygger undervisningen på omsorg, lyhördhet och närvaro — då skapar vi likvärdighet i praktiken.

På svensk mark i Storbritannien

AV **THÉRÈSE REIMER**

Här stärks språken i den fria leken

Precis vid Themsen ligger en förskola som känns som Sverige i miniformat med skog, parker och museer runt hörnet och en pedagogik där lek och språk får växa fritt.

Amanda Sjölund

Petra Potts

Hej Amanda, du arbetar som förskollärare på Svenska skolan i London, hur är det att arbeta på en svensk förskola i Storbritannien?

»Jag har tidigare arbetat på en brittisk förskola och kan tydligt se skillnaderna. Den svenska förskolan ger större frihet. Den är mindre fyrkantig och mer lyhörd för vilka barn som faktiskt finns i gruppen just det året. Här får barn vara barn, med lek och lärande i fokus. Det finns inga krav på att barn ska kunna läsa innan de lämnar förskolan – vi utgår från läroplanen och barnens utveckling.«

Miljön som tredje pedagog

»Förskolan arbetar kontinuerligt med att skapa tillgängliga och flexibla miljöer. Materialet ska gå att använda där barnen befinner sig, och kreativiteten får stort utrymme. Allt skapandematerial står framme, och barnen kan fortsätta med sina projekt så länge intresset finns. Kartonger, pinnar och återbruksmaterial blir till bygglek, konstruktioner och fantasi.«

Språken som växer i leken

»Barnen talar både svenska och engelska, och i den fria leken blandas språken naturligt. Undervisningen sker på svenska, men leken fungerar som ett språkbad där barnen lär av varandra. Dokumentation och kommunikation med vårdnadshavare sker på engelska för att alla ska kunna ta del av den.«

Att arbeta svenskt i en brittisk kontext

»Det mesta går att översätta till den brittiska miljön, men vissa saker skiljer sig åt. Flora och fauna är annorlunda – en älg är till exempel inget självklart djur för barnen här. Samtidigt är förskolan mer flexibel än skolan, eftersom vi kan utgå från barnens intressen snarare än ett centralt innehåll.«

»Glöm inte den fria leken. Ha miljön tillgänglig. Låt barnen utforska. Lek och lärande går hand i hand.«

Hej Petra, du arbetar som pedagogisk ledare på förskolan, din arbetsplats sedan 2001 och där du själv har varit elev.

Skolan fungerar som ett nav för svenskar i London. Många familjer flyttar hit för arbete och uppskattar att skolan följer den svenska läroplanen, vilket gör en framtida återflytt enklare. För att börja krävs att svenska är ett levande språk i hemmet.

Två världar i vardagen

Skolans läge vid Themsen, med närhet till både parker och Londons museer, ger barnen rika möjligheter till kultur- och naturupplevelser. I mötet mellan det svenska och det brittiska formas en vardag som är både igenkännbar och unik – något bara en svensk förskola i London kan erbjuda.•

Foto: Amanda Sjölund, Petra Potts

Vilken är din roligaste lek?
Svenska skolan i London

Freja, 6 år
»Min roligaste lek är att rita. Jag ritar djur och pandor är mitt favoritdjur! Jag älskar gymnastik – jag kan hjula, stå på händerna och stå i brygga. Kullerbyttor är lätt som en plätt!«

Alfie, 6 år
»Mitt bästa skapande är ”plus-plus”, det är bitar som man sätter ihop till olika saker. Jag gör mest djur. Jag älskar giraffer men jag har aldrig varit i Afrika. Giraffer är så långa och har olika färger. Jag har sex gosedjur som är giraffer.«

Stella, 5 år
»Jag vill helst hänga på stången på klätterställningen. Jag tycker om att åka nerför stången och åka rutschkanan snabbt! Jag tycker också om att gunga högt.«

Siri, 5 år
»Jag leker helst pirater med mina kompisar. Jag älskar pirater! Piraterna dricker milkshakes. När en vuxen är med i leken leker vi mamma, pappa, barn. Alla bestämmer själva vem de ska vara. Jag vill alltid vara bebis för då får man åka vagn hela tiden och behöver inte gå. Det tycker jag är skönt.«

Bill, 6 år
»Jag leker helst katt med mina kompisar. En måste också vara ägare till katterna. Ägaren ser till att katterna inte springer bort. De får inte gå ut på vägen.«

Nyheter till bokhyllan!

Coco kan!
Coco ska ut på sin första flygtur! Men det är så mycket som kan gå fel när man provar sina vingar för första gången. Kommer Coco att våga?

Hissen
Snart börjar kalaset och allt fler vill rymmas i hissen. Haren, älgen, ugglan, björnen och igelkotten – alla får plats! Och när dörrarna stängs gäller det att hitta rätt knapp.

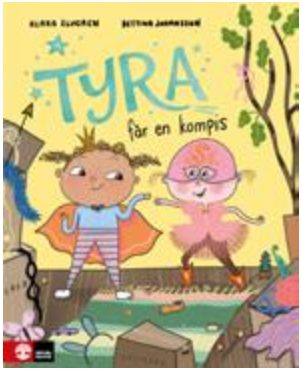
Vi är träd
Vi är träd är en nyfiken och vackert illustrerad faktabok. Här blandas fascinerande och spännande fakta med berättelser om olika träd. Visste du till exempel varför asplöv darrar i vinden? Att alen släpper sina blad medan de fortfarande är gröna? Och hur det kommer sig att sälgen är så viktig om våren?

Lasses larv
Lasse har ett husdjur. En liten, glupsk vän som mumsar massor av blad. När det blir höst och kallt får den en egen sovsäck att krypa in i och där stannar den hela vintern.

Solvejs spindel
Solvej har ett husdjur. En liten, långbent vän som gillar att klättra, precis som Solvej. Tillsammans tar de sig ända upp till toppen av trädet.

Använd statsbidraget för inköp av litteratur!

Tyra får en kompis
Plötsligt en dag står en stor lastbil utanför Tyras port och ut ur bilen stiger en prinsessa! Bland flyttlådor, krukväxter och möbler glittrar hon uppför trappan och Tyra skyndar sig ut för att ta reda på mer om sin nya kompis.

Roj är sjuk
Roj har blivit sjuk. Det ska snytas och tas temp och det är svårt att vila mitt på dagen. Men imorgon är en ny dag och då är febern borta.

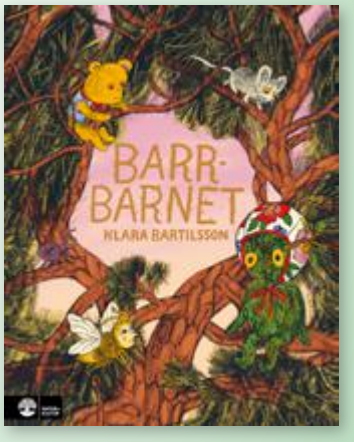
Billie, Korven och Havet
Korven älskar allt med stranden, alla människorna, att hoppa i vattnet, att rulla i sanden. Billie tycker sådär om det. Barnen skriker och plaskar så mycket och det finns läskiga maneter som man kan brännа sig på. Men till slut vågar Billie. Under vattnet upptäcker hon genom sitt cyklop en hel värld av tystnad och fantastiska djur i alla färger.

Bak & Fram
Alla har en framsida. Och en baksida. Alla kroppar är olika, de kan vara korta, långa och ha olika färg. Här får vi möta både små och stora vuxna, krokiga som raka. *Bak och fram Om kroppen* är en omfångsrik, lärorik och rolig bok som talar om kroppens olika delar och funktioner på ett lättsamt och tillgängligt sätt.

Här är alla andra
I den här boken får vi möta många människor. De som har ett syskon och de som har något annat. De som leker och vill vara med – och de som inte vill vara med. De som är utklädda och de som känner sig utklädda. En färgstark storformatsbok att samlas kring, prata utifrån och återkomma till.

Barrbarnet
En blåsig höstmorgon knackar det på dörren och ett ensamt barrbarn med pinniga ben kliver in i lekstugan. Ett lekfullt och sällsamt stickigt bilderboksdrama som träffar rakt i hjärtat.

Böcker med lärarhandledning

Se fler böcker med **lärar-handledningar.**

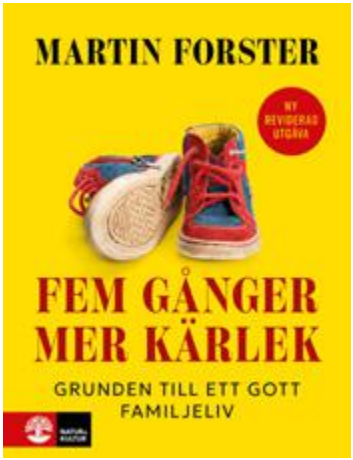
Odla tio ovanliga och *galna rekordväxter*

En pumpa stor som en bil eller en chili så het att den får grannen att svimma – inget är omöjligt! Att odla rekordväxter kan vara ett spännande och hisnande äventyr. Och växterna behöver inte alltid bli gigantiska, det finns nämligen massor av världsrekord att slå. Kanske är det ni som får fram världens prickigaste gurka, den absolut minsta tomaten eller en solros högre än ett tvåvåningshus?

»Hämta vattenkannan och spaden för nu är det dags att slå rekord!«

Tipsa vårdnadshavare och viktiga vuxna

Sedan *Fem gånger mer kärlek* kom ut första gången har det gått några år och metoden är mer aktuell än någonsin – en efterlängtad nyutgåva kompletterad med ny forskning och uppdaterade exempel.

»Att till exempel ge sina barn fem gånger så mycket positiv uppmärksamhet som tjat, tillsägelser och gränssättning har visat sig vara ett förhållningssätt som ger stor utdelning.«

Ska du till Bokmässan? Missa inte:

Lina Karlström
24 sep kl. 13.30

Läs mer om Lina på s.16

Ulf Malmqvist
24 sep kl. 14.30

Läs mer om Ulf på s.10

Författarintervjuer, inspiration, guider, boktips, handledningar, onlinekurser, undervisningstips

Spana in Pedagogikwebben!

Här finns kompetensutveckling och inspiration för dig som arbetar i pedagogisk verksamhet. Utifrån olika teman hittar du aktuella böcker och onlinekurser, läs- och lyssningstips, intervjuer och kontaktuppgifter till våra föreläsande författare.

nok.se/pedagogikwebben/forskola

HEJ förskolepedagog

Vilka är dina bästa lekmaterial du skapat själv?

Pontus Källström

Förskollärare och processtödjare i normkritik
Tröskans förskola
Malmö

»Jag gillar att arbeta med återbruksmaterial eftersom det är ett okodat material kan formas till vad som helst. Ett exempel var några plasthandtag från hinkar som barnen förvandlade till både pilbågar och tjurhorn. Jag blir ofta inspirerad av konstverk. Jag minns speciellt en gång när vi varit på konsthallen i Malmö.

Utställningen hette *I staden växer ett fält* där en lokal konstnär skapat små hus av knäckebröd. Barnen fastnade för husen, så när vi kom tillbaka till förskolan gick jag och hämtade massa knäckebröd. Det blev ett kreativt skapande med limpistol, knäckebröd och färg. Inget hus blev det andra likt. Jag dras till den radikala estetiken där barnens fantasi och kreativa tänkande står i centrum i stället för det modesta som mest går ut på att skapa en och samma produkt. På så sätt arbetar man också normkritiskt eftersom vi inte utgår från en och samma mall eller använder kodat material.«

Hanna Delitsch

Förskollärare, ateljerista & föreläsare
Föräldrakooperativet Sagan
Dalarö, Haninge

»Mitt bästa lekmaterial är små fotofigurer av barnen som de kan leka med i byggen, utomhus och skapa fotografier, sagor samt dramatisera med. Jag fotograferar barnen, ibland med utklädningskläder och så skriver vi ut, klipper ut och limmar på en kloss, eller sätter i ett stöd. Det är roligt att få ha en liten version av sig själv och kompisar att använda i leken.

Jag har även skapat flera väskor med föremål och småmiljöer till olika lekteman. Bland annat en väska för att leka forskare, en för att leka picknick, en för att leka affär, en med sand för att leta skatter i m.fl. Väskorna knyter ibland an till litteratur, till exempel kan det vara *Pettsons väska*. Ofta skapar jag väskor ihop med barnen. Föremålen hittar jag på loppis, hemma eller ute i naturen. Det är viktigt att det inte är leksaker utan riktiga föremål som skapar förundran, ställer frågor och inbjuder till att upptäcka och leka.«

Fatima El Yakhlifi

Barnskötare
Förskolan Lärkan
Sundbyberg

»Jag har skapat en bibliotheksstation som lekmaterial för barnen, med fokus på språk, fantasi och ansvar. Stationen innehåller både riktiga böcker och egentillverkade små böcker. I de små böckerna får barnen rita sina egna sagor. Barnen använder också riktiga böcker för att titta på bilder och få inspiration till sina egna berättelser. Det finns en lista vid bibliotheksstationen där barnen sätter upp sin bild och sitt namn när de lånar en bok, och tar bort det när boken lämnas tillbaka.

Varje barn har även fått ett eget lånekort. De använder kortet och blippar det på en knapp som låter och scannar sen boken i lådan som är kopplad till blippapparaten. På det sättet får barnen förståelse för hur ett bibliotek fungerar.

Det har blivit ett lärorikt material, de påminner varandra om hur viktigt det är att vara rädd om böckerna. De pratar också om att böcker blir tråkiga om sidorna går sönder eller saknas.«

B PP Sverige, Port Payé

Ej retur

NATUR & KULTUR

Ett helt nytt resestipendium för dig som vill ta del av internationella undervisningsmetoder utomlands. Läs mer och sök senast 15 oktober på *nok.se/resestipendium*

Sök rese-stipendium!

Avs. Natur & Kultur, Box 24047, 104 50 Stockholm

Art. nr. 738103270080 3